



## Mim Kara'nın *Doğuya Hüzün Turları* Adlı Yapıtında Doğunun ve Batının Koordinatları\*

Coordinates of the East and West in Mim Kara's *Doğuya Hüzün Turları*  
(Sorrow Tours to the East)

Mümin HAKKIOĞLU\*\* ve Çağlayan DOĞAN\*\*\*

### Öz

Bu çalışma, Mim Kara'nın *Doğuya Hüzün Turları* adlı nesir-şiiirlerle örülü yapıtındaki tartışmalar ekseninde doğunun ve batının sınırlarını belirlemeyi, sözü edilen sınırlar üzerinden Doğulu ve Batılı kimliğine ilişkin şairin düşüncelerini irdelemeyi amaçlamaktadır. Çağdaş Türk şiiri ve oryantalist çalışmalar gözönüne alındığında, Mim Kara'nın *Doğuya Hüzün Turları*'nda ortaya koyduğu düşüncelerin tarih boyunca emperyalist ereklerle üretilen doğu-batı algısının tersine, mekânsal bir ayrıma gitmediği görülür. Mim Kara eserinde doğu-batı diye konumlandırılan yerlerin sadece buldukları koordinatlar ile belirlenemeyeceğini ifade eder. Eserde genel eğilimin bir kaçış olduğu, bu kaçışın ise Batının ürettiği makul akıl ve bilimsel verili bilgiden masumiyete doğru olduğu görülmektedir. Bu kaçış bir yolculuk olarak değerlendirilirse, çıkılan bu yolculukta koordinatlar değil hüzün onun yol göstericisidir. Bu yaklaşıma koşut olarak, şairin eserinde ifade ettiği çok boyutlu, yenilikçi ve derinlikli anlatılar bu çalışmanın yapılmasını hususunda bizi güdülemiş ve bu çalışmayı elzem kılmıştır. Ayrıca, Mim Kara'nın eserindeki öncüllerinden farklı minvalde sunulan doğu-batı ayrımı bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada tarihsel süreç boyunca ortaya konulmuş olan oryantalist düşüncelerin genel olarak çalışılmasının ardından eserin Doğu-Batı algısı, saf ve makul akıl açısından derinlemesine incelenmesini yöntem olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Kara'nın ortaya koyduğu düşüncelerin mekânsal olmayan doğu-batı algısını oluşturduğu ve doğunun saf aklının Batı'nın verili ve makul aklıyla anlaşılamayacağını görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Mim Kara, *Doğuya Hüzün Turları*, çağdaş Türk şiiri, doğu, batı.

### Abstract

This study aims to determine the borders of the east and west through arguments in Mim Kara's *Doğuya Hüzün Turları* (Sorrow Tours to the East), a volume woven with prose poems. It will scrutinise the poet's thoughts regarding the identity of the easterner and westerner through the said borders. When contemporary Turkish poetry and orientalist studies are taken into consideration, it is seen that the thoughts in Mim Kara's *Doğuya Hüzün Turları* do not draw a distinction on places contrary to the general east-west tendency which is created with imperialist purposes. Mim Kara states that the places that are located east and west are not just determined by their coordinates. In the book, the general tendency is to escape, and this escape is from rationality and quantifiable knowledge towards innocence. When this escape is considered as a journey, not the coordinates but sorrow is the loadstar. In line with this, Kara's multidimensional, innovative and profound narratives that are put forth in his book motivate us to write. Moreover, the east-west distinction that is presented differently from the premises in his book, is the focal point of the study. In this article, first the general orientalist arguments are studied, then, the profound investigation in terms of the perception of east-west, pure and rational reason is determined as a method of this study. In the conclusion, the

\* Bu çalışma, 12-14 Mayıs 2017 tarihlerinde ATASEM Atatürk Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Bilgi Şöleni"nde sözlü olarak sunulan bildirinin makaleye dönüştürülmüş şeklidir.

\*\* Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, muminhakkioglu@gumushane.edu.tr

\*\*\* Okt., Gümüşhane Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, caglayanogan@gumushane.edu.tr

thoughts that Kara puts forth in his book constitute the perception of east-west, and it is seen that eastern pure reason cannot be understood by means of western quantifiable knowledge and rationality.

**Keywords:** Mim Kara, Sorrow Tours to the East, Contemporary Turkish poetry, east-west.

## Giriş

Dünyayı doğu ve batı olarak iki yöne bölen ideolojik bir kategori olan oryantalizmin, sair sonuçlarının yanında, birbirine geçmiş iki topluluk ürettiği söylenebilir. Birincisi, Avrupa'nın Doğuya ilişkin politik temelli izlenim ve yargılarının Batı dünyasında işlenerek üstenci yaymacalarla insanların ikna edilmesine dayanır. Avrupalı olan bu topluluk, her anlamda Doğuludan üstün olduğuna inanmış, yaşama bakışı, teknik olanakları ve kullandığı araçlarla muhatabına egemenliğini kabul ettirmiştir. İkincisi ise, maruz kaldığı çok yönlü saldırılar sonucu kendi acziyetini ve Batının gücünü kabullenen Doğulu halklardır. Onların yaşadığı çaresizliği ve mahcubiyeti gizlemek adına bazen 'yazgı' sözcüğü kullanılsa da Fanon (1967, s.18) gerçek nedenin bu yazgıyı üreten yerel kültürel özgünlüklerinin parçalanmasıyla halkların ruhlarında yaratılan aşağılık duygusu olduğunu söyler. Sürekli boyun eğmeye ve edilgen kalmaya çağırın bu ikinci tavır, zaman içinde Batının en büyük kazancı olurken Doğunun en hastalıklı yanına dönüşmüştür.

XVIII. yüzyılın sonlarında başlayan Batının Doğuda giriştiği kültürel, politik, epistemolojik ve ontolojik istilaların oryantalist aktörleri, uyguladıkları projeler sonucunda elde ettikleri bilgiyi dizgeleştirerek Doğuya egemen olmayı amaçlamışlardır. Bu süreçte, bütün unsurlarıyla incelenen ve edilgen bir konuma indirgenen Doğu, Batı için sömürüye ve kendi değer kalıpları içinde işlenmeye elverişli bir alana işaret etmektedir. Kuşatıcı bir tarih anlayışıyla yaklaştığı Doğunun kendisini anlatma gücünden yoksun olduğunu savlayan Batı, derlediği bilgiler ışığında hem Doğu hakkında hem de Doğu adına konuşmuştur (Dirlik, 2010, s.208). Sözü edilen, "özcü, ırkçı, büyüklenici ve ideolojik güdümlü" (Irwin, 2008, s.9) epistemolojik bir sömürü sürecidir. Bu anlamda, oryantalizm, Doğuya emperyalist ereklerle egemen olmak için yapılan hazırlığın, Batının açgözlü ve hoşgöründen yoksun siyasetinin öteki adıdır (Hentsch, 1996, s.12).

Oryantalizm, aynı zamanda egemen Batının barbar Doğuluyu ve Doğuya ilişkin değerleri dışlamaya ve açılan alana kendi değer yargılarını yerleştirmeye çalıştığı bir süreçtir. Süphandağı'nın (2004, s.101) *Batı ve İslam Arasında Oryantalizm* adlı kitabında belirttiği gibi "Batı ötekini dışlamak yoluyla kendi kimliğinin hem farkına varmış, hem de kimlik değerleri konusunda kendini rahatlatmıştır." Batının kendi varoluşunu Doğu üzerinden inşa ettiği oryantalist programlar, bir anlamda, "gelişmiş-barbar, ileri-ilkel, üstün-aşağı, rasyonel-sapkın gibi basmakalıp söylemlerle Doğu-Batı arasındaki ontolojik ve epistemolojik, ben ve öteki karşıtlığının simgesi"ne (Walia, 2004, s.47) dönüşmüştür. Batının Doğudaki egemenliğini ve bunun nedenlerini, insanlar ve kültürler arasında bulunduğu inandığı bir sıradüzene dayandıran Fransız oryantalistlerden Renan'ın söyledikleri, yukarıda belirtilen dışlama ve ayırıştırma siyasetine örneklik oluşturacak niteliktedir: "İnsanlığın geleceğini [...] Avrupalılar belirleyecektir" (akt. Hourani, 1991, s.30); Avrupalılar ise Ari ırkın temsilcileridir. Bu sıradüzen içinde Doğulular, "ilkel, ham bir ırk, köklerinden kopamamış babaların çocuklarıdır" (Parla, 2002, s.68).

Batının toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik yönden sömürdüğü dünyaya sızması karşısında bir savunma geliştirmeye çalışan Doğulu aydınlar, temelde iki yol izleyerek saldırılara direnmeye çalışmışlardır. Ya yeni durumlarından Batıyı sorumlu tutarak suç ve günahı dışarıda aramışlar ya da öz eleştirilerini yaparak hatalarını kabullenmişlerdir. Birincisinde, Doğu hiçbir yozlaşımın, suçun ve günahın bulunmadığı bir alanı imler ve çoğunlukla bir cennet olarak betimlenir. Batı ise bütün kötülüklerin çıkış noktası, masumiyeti ve saflığı kirleten bozguncu bir güç olarak resmedilir. Ancak bu yolu izleyenler, Batının tahakkümüne ve yayılcı siyasetine karşı tez geliştirememiş olmaları ve zamanla kendi içlerine gömülerek olan bitene ilenmekle yetinmeyi seçmeleri nedeniyle, Doğuya atfedilen edilgenliği baştan kabul etmiş görünürler. Bir başka deyişle, oryantalistlerin etken-eril Batı, edilgen-dişil Doğu savı, bu aydınlarca bilmeden onaylanarak egemen bir kabule dönüşmüştür.

Oryantalist programların hazırladığı yeni düzene karşı çıkan aydınların izlediği ikinci yol, birincisine göre daha akılcı ve gerçekçidir. Bu aydınlar, sömürenin vahşiliğini ortaya koyarken sömürülenin acziyetinin nedenlerine de işaret etmişler, Batının izlediği yöntemlerin çözümlenmesini yaparak Doğudaki eksiklikleri onarmaya yönelik düşünsel bir altyapı hazırlamayı seçmişlerdir. Örneğin öz

eleştirinin vazgeçilmezliğine inanan Meriç (1999, s.173), bir yandan oryantalizmin, “Avrupa'nın sefil menfaatlerine giydirilmiş tülde bir elbise” olduğunu yazarken, öte yandan Doğunun başına gelenlerin tüm suçunu ve sorumluluğunu Batıya yüklemesini eleştirmekten geri durmamıştır:

İnsanları birbirinden uzaklaştıran her düşünmeye karşıyım. Bu bakımdan İdanov'un proleter-burjuva ilmi ayrımı ne kadar hatalıysa, Oryantalizmi de bütünüyle mahkûm etmek hatalı olur. Avrupa Doğunun canına okumuştur ama bunda Doğunun hiç mi kabahati yoktur? Bütün oryantalistleri yalancılık ve casuslukla itham etmek doğru olmaz. Bu yamyam Avrupa ile düşünen Avrupa'yı aynı kefeye koymak olur. Türkçe'nin en mükemmel lügatini Redhouse, en güzel tarihini Hammer yazmıştır. İnsaf dinin yarısıdır. İslam dünyasını insanlığa tanıtan biz değiliz, Avrupalılar (İbn Haldun'u da Slane tanıtır. III Napoleon ordusu tercümanıdır. İskoçyalı Rosenthal). The Legacy of İslam'da (Schah'tin) Rodinson Haçlılar'dan zamanımıza İslam ilişkilerini incelemiştir (Meriç, 1999, s.346).

Gerek oryantalist programlara ve hazırlayıcısı oldukları sömürü sürecine gerekse bu uygulamalara karşı Doğuda oluşan entelektüel dirence bakıldığında, ikisinde de yönlerin başat bir rol oynadığı, dünyanın doğu ve batı olarak mekânsal bir bölünmeye uğratıldığı görülmektedir. Doğu, eril-etken Batının gözünde kendini yönetme gücünden yoksun, geri kalmış bir ötekiyken Batı, Doğu için merhametini yitirmiş, kendini kanıtlanmanın yolunu başkasını yok saymakta ve sömürmekte bulan bir işgalcidir.

Genç şairlerimizden Mim Kara da Doğu-Batı karşıtlığına ilişkin egemen anlayışı ters yüz ederek sorguladığı *Doğuya Hüzün Turları* adlı şiir kitabında bu konuyu ele almaktadır. Onunki, yaşamını Doğuda sürdüren bir şair olarak, alanyazındaki hâkim karşıtlığı kendi özgün tanımları ve kullandığı kavramlar üzerinden, XXI. yüzyıl gerçekliği içinde yeniden değerlendirme uğraşdır. Bu, Kara'nın aciziyeti dışlayan, başkaldıran, anarşist bakışının bir yansımasıdır.

Kitaptaki “Kaçağın ve Cehennem Yolcusunun Birbirine Düğümlenmiş Hikâyeleri” alt başlığından da anlaşılacağı gibi Kara'nın kahramanı hiç durmadan yürüyen bir kaçaktır. Kaçışın nedenleri, nasılı, yönü ve zamanı gibi temel konuların anlatımı, Doğu ve Batı sınırlarının nerede başlayıp nerede sona erdiği üzerinden kurgulanmıştır. Serbest şiirler ve nesir-şiirlerle örülü bu yapıtta kaçışın yönü doğuyadır. Ancak, her şeyi Batının dünyayı kaplamasıyla ilgili gören şair, Doğu'yu bir mekân olarak değil düşünsel duruşa, duygusal aidiyete, bilişsel uyanıklığa ve kavrayışa işaret eden kurtuluşun yegâne adresi olarak ele alır (Hakkıoğlu, 2016, s.184). Ona göre, dünyanın tamamı Batının egemenliğinde olduğundan yönler işlevlerini yitirmiş, mekân tümüyle buharlaşmıştır. Öyleyse, Doğu neresidir? Doğu, şairin hüznü gördüğü her yerdir (Kara, 2015, s.12). Doğu-Batı sınırı ise, insanın aklını ve daha çok aklının anlamını yitirdiği yerden başlar (Kara, 2015, s.24). Kara, bu yönüyle Doğu-Batı üzerine yazan öncellerinden ayrılır, alışıldık anlatıların ötesine geçerek düşünsel bir alandan okuruna seslenir. Ancak, salt söz konusu alanda kalarak yaşamın olanaksız olduğuna inandığından bütün çağrısı pratiğe yöneliktir. Kitap boyunca vurgulanan başat eylemin ‘yürümek’ oluşu, şairin bu duyarlılığın eyleme mecbur olduğuna inanmasındandır.

Bu çalışma, Mim Kara'nın *Doğuya Hüzün Turları* adlı yapıtında anlattığı Doğunun ve Batının koordinatlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Buna göre Doğu, insanın yaşama gözlerini açtığı, ilk kez sevdiği ve sevildiği bir cennetken, sonradan dünyanın dönüşüne ve insanın dönüşmesine bağlı olarak karanlıkta kalmıştır (Kara, 2015, s.52). Dönüşen insanın yurdu ise artık Batıdır.

Bu keskin karşıtlığın açıkça gösterdiği gibi Kara da mekâna indirgememekle birlikte, dünyayı doğu ve batı olarak ikiye ayırmaktadır. Onun şiirlerinde gri alanlara yer yoktur; insan seçimleri, düşünsel, tinsel ve eylemsel tavırları ve yaşamı okuma biçimi yönünden ya Doğuda ya da Batıdadır. Gri alanlar, ortada durarak, bir anlamda, seçimini yerleşik ve egemen ulamlardan yana kullananların ve sorumluluk üstlenmeyenlerin alanıdır. Sürekli olarak açıklığa, duruluğa, yürekliliğe ve içtenliğe çağırın Doğu, genelgeçer gücendirmeme siyasetinin düşmanıdır. Bunlar Batı sınırı ile başlayan hastalıklar, Kara'nın (2015, s.17) söylediği gibi beden ve aidiyetin ürettiği hep hazırda bekleyen sahte gerekçelerdir ve hayat tarafından yaşanıyor olmanın sonuçlarıdır. Oysa *Doğuya Hüzün Turları*'nda Doğu, hangi koşulda olursa olsun Batının edilgen kıldığı bütün alanları reddeder, varlık nedenini uyanıklık üzerine kurar ve hayata dalgınlığı ihanet olarak görür (Kara, 2015, s.13). Kara'nın şiirlerinde Doğu hüznün, saf aklın ve fitratın egemen olduğu, Batının ve vazettiklerinin ise değersizleştirildiği her yerdir.

## Batı: Bilginin Efendisi Bilincin Düşmanı

*Doğuya Hüzün Turları*'nda kurgusunu Doğu-Batı sınırları ve bu sınırlar içinde kalan alanların insanoğluna vadettikleri üzerine kuran Mim Kara, her ne kadar yazınsal gelenekle olan bağınyı yadsımıyor olsa da düşünsel, bilişsel ve duyuşsal yönden geçmişi sorgulayan bir görüntü verir. Bu görüntü bir tür hesaplaşma da içerir. Çünkü sözünü sakınmayan şairin, anarşist söylemlere yöneldiği görülür. Onun kullandığı yıkıcı dil, Batıyı tanımlayışına ve ele alışına da yansır. Batı, bilginin yüceltildikçe bilincin tutsaklaştırıldığı uzamın adıdır. Üretilen bilgi ise, insanın kendini tanıma ve sınırlarını öğrenme aracından çok uyanışı önlemek ve ötekine hükmetmek için kullanılan güçtür. Sözü edilen gücün en büyük düşmanı bellek ve bilinçtir. Kara'nın Batısında ikisi de yer bulamaz. Doğrusu burada "belleğin, acziyetinden haberdar olacak kadar gücü bile yok"tur (Kara, 2015, s.42).

*Doğuya Hüzün Turları*'nda bellek ve bilincin edilginleştirilmesinde ve işlevini yitirmesinde başlıca etken, bütün dünyayı kaplayan makul akıl ve tek gerçek postuna bürünerek hakikate giden yolu kapatan bilgidir (Kara, 2015, s.42). Bu bilginin mekânsal olarak batıyı ya da doğuyu anlatması önemli değildir, çünkü her koşulda sömürgeci ve dayatmacıdır. Dünyaya kendisine tahsis ettiği egemen bir konumdan yaklaşan Batılı bilgi sahibi, konusu ile ilgili söylediklerinin referansını yine Batılı bilgi sahiplerinde bulur (Said, 2000, s.240). Emperyalist bir araç olarak kullanılan bilgi, ele aldığı nesneyi eğip bükerek kullanışlı duruma getirir. Sonuç olarak "[b]öyle bir varlığın böyle bir bilgisini edinmek ona egemen olmaktır, onun üzerinde yetke sahibi olmaktır" (Said, 2006, s.42). Bu gerçeğin toplumlar yönünden en tuhaf yanı ise yeni durumdan en az egemen olan kadar egemen olunanın da hoşnut olmasıdır. Makul akıl ayartma ve yönlendirmeye Batının gücüne güç katarken bilgi bu siyasetin izleklerini hazırlar. Makul akıl, "sırf/ irade[sin]i göstermiş olmak için/ tüm doğru cevapları bildiği bu sınavda/ yanlış cevapları tercih e[den]" Kara'nın (2015, s.139) tersine, iradesini yitirenlerin, kişisel ve toplumsal sürer durumunu koruyabilmek için nedenler üretmek için ihtiyaç adı altında inançla yaşamı örtüştürenlerin aklıdır. Hayatı, düşmemek için ellerindekileri korumak ve sahip olduklarını yitirmemek için düşmemek anlayışı üzerine kurar. Şair, "Makul Aklın Eleştirisi" adlı nesir-şiirinde bu durumu şöyle açar:

Makul akıl, aklın vasatı değil vasata zorlanan aklıdır. İğdiş edilmiş aklıdır. Anlayamadığını anlayabileceği şekle dönüştürerek hakikati çarpıtan aklıdır.

[...]

Makul akıl, bir üst aklın kitleler için üretip yaydığı dindir, bu din buyurgan ve cezalandırıcı bir üst aklın denetimine saygısına arz ederken teslim olmanın getirilerini devşirmenin peşindedir.

Makul akıl toplumsal vasatın aklı da değildir. Tam tersine toplumsal vasatı bir "sürü"ye dönüştüren aklıdır. Sürülüp götürülmeyi kolaylaştırır böylece. Dolayısıyla makul akıl bir üst aklın çeşitli işlerde kullandığı tasmadır. Üst aklın bu tasmayı koyunlarını kurttan korumak için kullanmasında bir tuhafılık yoktur elbet. Tuhaf olan makul aklın, kendisini aklın makul hali sanmasıdır. Ki aklın makul hali de makul akıl değildir. Ve makul akıl en ziyade, yürümekten korkar (Kara, 2015, s.46).

Dünyanın tamamını Batı olarak gören ve her şeyin Batının dünyayı kaplamasıyla ilgili olduğuna inanan Kara, gerçekte düşünsel bir tavrın, yayılmacı ideolojik bir pratiğin alanına işaret eder. Bu anlamda, Batı verili aklı yüceltmesi ve özellikle bilimsel bilgiyi kutsaması nedeniyle hastalıklıdır ve fitratın karşıtıdır. Şairin, dünyayı yönler ekseninde değil anlayış, kavrayış ve yaşamı okuyuş gibi eylem alanlarının öncülleri ve ardılları çerçevesinde ele alışının en önemli nedenlerinden biri de budur. Türkiye'de yaşayan şairin doğuya kaçışı bu sebeple ne paradoks ne de çelişkidir. O, içine düştüğü Batıdan bedeni, yüreği ve zihni yaralı olarak, salt kendini duyumsayabilmek için kaçmaktadır. Dünyanın sunduklarını reddettiği bu kaçış, bir anlamda, onun kendi kişiliğini inşa etme yolculuğudur.

Kaçak-şairin, *Doğuya Hüzün Turları*'nda, modern yaşamın çıkmazında insanı biçimlendiren rasyonel (makul) aklın yanı sıra, "Batının bilimkurgu varlığındaki mistik akıl" (Kara, 2015, s.12) ile de bir hesaplaşmaya girdiği görülür. Ancak sözü edilen hesaplaşma bir çözüm önermez. Şair, düşmanı olduğu makul ve mistik aklın yerini başka bir bilinmezlik ve anlaşılmazlık ile doldurmanın kendisini yadsımak

olacağına inandığından yolculuğunu hüzün ve teslimiyetle sonuçlandırır. Bununla birlikte, dünyayı kuşatan Batı aklını bilincin, iradenin, hakkın, hukukun ve adaletin tam karşısına koyar.

Batılı bilginin etkisinde üretilen yaşam anlayışının en büyük destekçisi makul akıldır. Karşılaştıklarını sorgulamaz, derhal uygular; başkasının uygulaması için de özendirici rol oynar. Dostlarına göre (ki onlar da makul akıl sahipleridir), şairin kaçıışı bir rezalettir. Elindekilerle yetinmek, sahip olduğu olanakların değerini bilmek ve uyumlu bir birey olarak yaşamını sürdürmek yerine, bilinmezliğin ardına düşmesini anlayamazlar. Kitapta kaçacağı ilk terk edenler de onlardır. “Rezalet Doygunluğu” adlı şiirdeki “rezalet/ dostlar içindir asıl” (Kara, 2015, s.115) dizeleri bu gerçeği dile getirir.

İnsan ilişkilerindeki içtenliğin parçalanması, çoğunlukla, hesapların dostluklara baskın çıkmasındandır. Oysa kaçacağı inanç yoludur. İnsana bütün olarak üst bir pencereden bakan şair, yolculuk sırasında irade sorunlarından kaynaklı hiçbir özrü hoş görmez. “Çelişkide Hayır Vardır”da Kara, insan iradesini değişik izlem ve projelerle yok eden Batının bulaşıcı yanını vurgulayarak içinde yaşadığı toplumun eleştirisini yapar. Batı, aynı zamanda işlenmiş aklın egemenliğindeki hesaplar dünyasıdır:

Matematik avucuna almış bizi kendi peşimizden koşarken. Biz, ama özellikle biz, yolun bir noktasında oturup düşünmeye başlayanlar çıkarım yaparak eşitlik kurarak “hayata inanç”a dönüştürüyoruz her şeyi. Kalple çalışan hesap makineleriyiz (Kara, 2015, s.34).

Bu sözler, tam da gözlem ve deneye dayalı bilgiyi temel alan pozitivistin işaret ettiği toplumu anlatır. Duyumlar üzerinden bilgiye ulaşan zihnin, aritmetik yöntemler ile psikoloji arasında kurduğu ilişkiden söz eden Arslan (2007, s.21) “[b]ütün gayreti Tanrı’yı ortadan kaldırmak olan [pozitivistin] matematik veriler üzerine şekillenen bir birey tipini ortaya çıkarmak” amacıyla olduğunu düşünür. Gözleme ve deneye dayalı bilginin ürettiği insan, *Doğuya Hüzün Turları*’nda, egemen yaşam biçimini gözlemleyip deneyimleyerek işlenmiş bir bilinçdışılıkla yerleşik olana yapışan ve zamanla bunu olağanlaştıran bireye karşılık gelir. İnsan ilişkilerindeki benzeşme tutkusu ve uyduğu yaşam biçimini inanca dönüştürme eğilimi, yapar gibi görünmekten öteye bir alan açmaz. Kara, makul aklın ve Batının kutsadığı bilginin ürettiği insana dair eleştirisini “Liyakat Sorunları” adlı şiirinde şöyle yapar:

kuşlardan vakit bulup uçamıyoruz  
yollardan vakit bulup yürüyemiyoruz  
iptiladan vakit bulup aşık olamıyoruz  
hayattan vakit bulup yaşayamıyoruz  
uykudan vakit bulup uyuyamıyoruz  
tembellikten vakit bulup dinlenemiyoruz  
ibadetten vakit bulup secde edemiyoruz  
aklımızdan vakit bulup düşünemiyoruz  
putlardan vakit bulup iman edemiyoruz  
vakit bulup gözlerimizden  
göremiyoruz hiçbir şey (Kara, 2015, s.67).

Biçimle içeriğin, sözle eylemin asla uyuşmadığı Batıda Kara’nın en büyük eleştirilerinden biri de dünya ile yaşamı uzlaştıran, “itidali telkin ederken de infiale göz kırparken de gücün yanında saf tuta[n]” ve “yürümekten korka[n]” (Kara, 2015, s.46) insanlara yöneliktir. Onlar saygıyı ve buldukları konumu hak etmediklerini itiraf etmek bir yana kendilerini bile bu kurguya inandıran din ve siyaset adamlarıdır. Şairin “Yıkımbilime Öndeyiler”de “[h]assas konu: Tanrı mülküne gecekonda kurmayacağız” (2015, s.127) sözü, onlara duyduğu öfkenin sonucudur. Bu çerçevede, Batı, seküler bilincin ve sekülerleşmiş inançların kaynağı, her anlamda uyusukluğun, konforun ve ikiyüzlülüğün inanca dönüştürüldüğü her yerdir.

Tanrı’nın dünyadan dışlandığı ve yaşamın merkezine bilimsel bilginin önderliğinde aklın yerleştirildiği Rönesans’ı yücelten Febvre (1995, s.179) bu dönemle birlikte “[a]llâmelikten gözleme, gözlemde deneye geçiş gerçekleştirilmiştir. Bilim, Rönesansın çabası sayesinde, gelişmenin şahane yolunda ilerleyebilecektir” derken adeta Kara’nın çağdaş dünyayı kuşatan bu düşünceye karşı çıkışının nedenlerini anlatmaktadır. Çünkü onun eleştirileri, din, bilinç ve bellek dâhil önüne çıkan her şeyi sekülerleştiren bilgi ve makul akıl ikilisi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Batının ürettiği ‘nedensiz’ insanların bilincini ve belleğini yitirmesi, egemen olana boyun eğişleri ve durağanlıklarıyla yakından ilişkilidir: “Bilmediği bir hayatı/ yaşamak istemiyor kimse/ kimse razı değil kendi macerasına” (Kara, 2015, s.27). Bireysellikte başlayıp bencillikle sonuçlanan bu yaşam biçiminin başat albenisi kafa ve vicdan konforudur. Böyle bir zihinsel ve tinsel avunçla irade göstermekten ve yükümlülük üstlenmekten kaçınmanın sonu ise uyuşukluktur. Mim Kara’nın şiirlerinde, Batıyı yaşayanlar, zaten sebeplerini yitiren insanlardır; “mutlu yüzlerle dolaşırlar bilmeden ve sebebi bilinmeden onlara unutkan dendiği de vakidir. Kaçaksa unutamadığı için kaçaktır” (Kara, 2015, s.52). Bir uyumsuz olan kaçağın tersine, “mutlulu[ğu] görsellik üstüne kur[an]” (Kara, 2015, s.107) Batı, anımsamanın hoş karşılanmadığı bir amnezi diyarıdır; insanı çoğunlukla fark ettirmeden dönüştürür, değiştirir ve edilgenleştirir. Bunlar, makul akıl sahiplerinin en göze çarpan özelliklerindedir.

Mim Kara, *Doğuya Hüzün Turları*’nda, bilgiyi daha çok insanın kendisini bilmesiyle ilişkilendirir. Bu anlamda şair, “İlim ilim bilmektir/ İlim kendin bilmektir/ Sen kendini bilmezsen/ Ya nice okumaktır” (Karataş, 2014, s.223) diyen Yunus Emre’nin düşüncelerini paylaşır görünür. Öyleyse şairin tanımladığı Batının en büyük sorunu, sahip olduğu bilgi ve bilgi araçlarıyla insanı kendisinden uzaklaştırmasıdır. Başka bir deyişle, Batılı bilgi, bilme eyleminin aracı olabilecek sığaya sahip değildir. Bu, makul aklın başarabileceği bir iş de değildir. “Bilme Tiksintisi”nde Kara, konuya koşut olarak okuruyla şunları paylaşır: “Kendini bilmeyen bilgili hayvan hafiftir. Bildiğini bilmeyen, bilgiden haberdar ama bilmenin ayırımına varacak bilinçten yoksun” (2015, s.122).

Uyanık olmayı bilmenin önkoşulu sayan Kara (2015, s.13), bilmemeyi masum görmez. Hakikat arayışındaki çağdaş insanın yapması gereken en önemli şey, Batılı bilgiyle kuşatılan zihnini temizlemek, aklını ve vicdanını kurtarmaktır. Şair, ‘Hakikat Suretleri’ adlı nesir-şiirinde insanı çevreleyen tehlikenin içeriğine dair şunları anlatır:

Bilgi, hakikatin tek gerçek düşmanı. Ölümlü gerçeklere ölümsüz suretler biçiyor.  
Bilgi bir hayalet. Sefil gerçeklere can ve beden veren bir kıyafet. Neye hayat vermişse onunla hayat buluyor. Her yerde hazır ve nazır bu yüzden (Kara, 2015, s.16).

“Hava Tahlilleri”nde de konuyu işlemeyi sürdüren şairin şu sözleri dolaşımdaki bilginin yaşam ve hakikat arayışı bağlamında saçtığı tehlikeyi daha da vurgulamaktadır: “Bilgi kuduz. Isırmazsa daha ölümcül. Bilgi tasmasız üstelik, bilgi şimdi, serbest dolaşılıyor. Bilgi hakikat yolunu tutmuş, tek gerçek postuna bürünüp” (Kara, 2015, s.42). Kara’nın hakikat yolcusu için yapmış olduğu önerilerde de aynı tavrı görmek olasıdır. O, hakikatin yalınlaşmaktan geçtiğini düşünür. ‘Aydınlanma’ adlı nesir-şiirinde bu noktaya değinerek hakikate dünyalık bilgiyle ulaşamayacağını anlatır:

Işık uzaklardan geliyorsa şayet, hakikat adına görüp göreceğimiz o ışığın huzmeleri olacaktır yalnızca. O zaman durmayıp o ışığa doğru yürümemiz, onunla neyin aydınlandığını görmemiz gerekecektir.  
elinde bir fenerle  
geçemezsin bu yoldan (Kara, 2015, s.114)

Şair, kitap boyunca bir tiksinti içinde görülür. Bu tiksinti, yaşadığı toplumla ilgili sözlerinde daha da açığa çıkar. Çünkü onlar yaşamlarını Batı karşıtlığı üzerine kurduklarını savlamalarına karşın, Batının alışkanlık ve hastalıklarına cansuyu olmaktadır. Bu duruş eksikliği içinde sözleri ile eylemleri örtüşmeyen ya da inanç ve düşünce adına ortaya koyduklarıyla insana dair bir şey söylemeyen, ancak yine de yol göstericilik rolünü oynamaktan vazgeçmeyenler, baştan ayağa soyularak okurun önüne bütün çıplaklıklarıyla bırakılır. *Doğuya Hüzün Turları*’da Batı içtensizliğin, zaafının, ayartmaların, yönlendirmelerin ve kurguların baskın olduğu geçiciliğin öteki adıdır. Ne ki hep kalıcıymış gibi davranır.

## Doğu: Saf Aklın ve Hüzün Sultanlığı

*Doğuya Hüzün Turları*’nda Batının karşısına konumlandırılan Doğu bir masal ülkesi gibi anlatılır. Ancak kitap boyunca, insanın ilk ve gerçek yurdunun Doğu olduğu vurgulandığından Doğu karşıtlıktan üremez. Kara’nın şiirlerinde “Doğu cennetimizdir bizim, aden’dir” (2015, s.50). Fıtratının kirletildiği Batı

kültürü karşısında yönlendirmelerle eğilip bükülmemiş, yozlaşmamış ve böylece hep saf kalmış, mekândan azade, insanın gerçek yurdudur:

Kaçak, doğruya doğru kaçışını anlamaya çalışıyor. Geriye veya eve dönmek mi. Belki. İnsan ne kadar yer yurt sahibi olsa da, en güzel evlerde yaşasa da adı konulmamış bir ev özlemi taşıyor içinde. O ev de işte kaf dağında değil doğuda bir yerdedir. Doğu, bilir herkes, güneşin yerdeki konumuyla ilgili bir şeydir. Ama biz güneş yokken de doğu deriz o yöne (Kara, 2015, s.50).

Kara, Batıyla hesaplaşmasının ardından çıktığı yolculuğunu, karşı durduklarının yerine yeni bir 'muamma' koyarak değil hüznü ve teslimiyete ulaşarak noktalar. Hüzün, onu saf akla götürerek bilinmezliğin kapılarında işlenmiş, verili aklın içyüzünü gösterir. Bu nedenle kaçak, Doğuya yaklaştıkça hüznü kavuşur, hüznü kavuştukça saf aklı bulur. "Doğu Nereden Başlar" adlı nesir-şiiirde, Doğunun koordinatları akıl üzerinden verilir: "Doğu aklını yitirdiğin yerden başlar. Aklını ve daha çok aklının anlamını yitirdiğin yerden. Mekân ise buna bir kolaylık sağladığı ölçüde doğudur" (Kara, 2015, s.24).

Doğu, insandan önce de vardır, ancak insanla birlikte varlığı tanık kazanmıştır. *Doğuya Hüzün Turları*'nda orası, Batının düşünce ve eylem alanlarına tutsak kalanların asla ulaşamayacağı, sorular soran ve yanıtlar arayan aklın sonunda hiçbir şey olmadığını sezeceği yerdir. 'Aklın Müdafası'nda belirtildiği gibi, ince işçilikle göz arasında açık bir ilişki bulunurken, aynı ilişkinin akılla kurulması olası değildir. Bununla birlikte, çelişkiler üzerine oturan hakikatin yapısı, ince işçiliği fazlasıyla aşar (Kara, 2015, s.129). Göz de akıl da salt hakikate ulaşma konusunda çaresizdir. Ulaştıkları ancak Tanrı'nın izin verdiği kadardır.

Şair, anlattıklarının çoğuna tuhaf geleceğinin ayırındadır. Sözüünü ettikleri Kaf dağının ardına gitmek ve bir masal kahramanına inanmak gibi olsa da bütün bunların hayata inanmaktan daha tuhaf olmadığını düşünür (Kara, 2015, s.24). Kara, 'Hüzün Söylencesi' adlı nesir-şiiirinde, Doğunun koordinatlarını okuru için daha da belirginleştirir:

İşten güçten geçip, düşlerden geçip, efsanelerden kaçıp çıktığım bir yolculukta bir şey gördüm. Doğuda bir yerd, bir şey gördüm. Bir şeyi yerinde görmek gibiydi. Hüzündü o, vardı, görünür bir şeydi. Yerinden oynamış aklımdı, yerine oturdu. Hüzündü o, benim aklımdı, varlığımın aslıydı.

Aklın hüznü ve hüznün aklı da denebilirdi, ama gördüğüm şeyi izah etmezdi bu. Karanlıkta bir dostu tanımak gibi. Ve ama sevgili dostum, sen karanlıkta böyle görünüyorsun. Aslın hangisidir? Seni ben şairlerden çokça duymuş dinlemiştim. Kimse bu yönünden bahsetmemişti. Senin saf akıl olduğunu, verili bir akılla, kurgulanmış bir akılla anlaşılamayacağını gördüm ben.

Seni orada gördüm ben. Bütün mekâna yayıldığın halde üstünde durduğun hiçbir şeyle ünsiyetin yoktu. Saf akıldın, lakin hiç de akılcı durmuyordun. Bir mana idin ki her şeye veriyor, hiçbir şeyden almıyordun. Aklın kurgusuna, mantığa aykırıydı varlığın. Kendini duyurmak için mecburdun hissiyatıma değmeye.

[...] Harflerin gölgesinden çıkıyor ve güneşe doğru yürüyorum. Cesur olmam gerekmiyor, aklın peşinden gidiyorum. Hüzün yol göstericim. Al aklımı diyorum, aklım ol kalbim ol.

Şimdi dünyanın tamamı Batı olduğuna göre hüznü gördüğüm her yere Doğu adını vermem gerekiyor. Dünyayı yönlere pay edenler, yönleri dünyanın tamamına pay etmemi anlarlar sanıyorum. Hüzün, kendine yer seçiyor ama yön seçmiyor. Her şey Batının dünyayı kaplamasıyla alakalı.

Batının bilimkurgu varlığındaki mistik akıl çelmiyor hüznü gözlerimin bakışlarını. Akıl diyorum Doğuda hayat süren şeye (Kara, 2015, s.11-12).

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*'te (1998, s.910) 'hüzün' sözcüğünü "iç kapanıklığı, gönül üzgünlüğü, gam, keder, sıkıntı", *Yeni Türkçe Lügat* (2004, s.286) "esef, gam, keder, kalben, fikren ve ruhen çekilen manevi ıstırap", *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2010, s.525) "gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanana birşeyin elden kaçması veya istenmeyen birşeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü, gam, keder" olarak tanımlar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nde (1999, s.73) ise bu sözcük "[i]nsanın maddi veya manevi kayıp ve eksiklerinden duyduğu üzüntü için kullanılan bir ahlak

ve tasavvuf terimi” olarak anlatılır. Mim Kara’nın şiirlerinde Doğu ile eşitlenen hüznün, bu tanımların dışında, değişik anlam alanlarını imler. Üşüme, titreme, uyanıklık, bilinç, devinim, yürüyüş, bellek, saf akıl gibi sözcük ve kavramlarla sıkı bir ilişki içindedir. Kesinlikle durağan değildir; sürekli eyleme çağırır. Genel kabul olarak, doğu güneşle bağlantılı düşünülse de bu durum yalnızca mekânsaldır ve ikisinin birlikteliği kesintilidir. Oysa Kara’ya göre, Doğunun gerçek birlikteliği hüznüledir. Bu anlamda, güneşle hüznün arasında zıt devinim vardır: “Güneş batıya doğru süzülürken hüznün hep doğuya doğru akar, sanki orada kimsenin görmediği bir denize dökülmek isteyen bir akarsu gibi” (Kara, 2015, s.55).

“Hüzünlü Dünya Neşeli Hayat” adlı nesir-şiirde, hüznün dünyanın kalkanı olarak anlatılır. O, Batının dayatmacı, sömürgeci siyaseti ve yaşam pratikleri karşısında dünyayı ayakta tutan, vicdanı ve merhameti çağırın şeydir. Öte yandan dünya geçici olduğuna göre hüznün asıl şimdi gereklidir:

Dünya bir elbise giymiş üzerine, hüznün. Hayatın elbiseye ihtiyacı yok, onun kendisi neşe zaten. Cahiller dünyanın elbisesini soymaya çalı[ş]ıyor. Bilmiyorlar dünyanın elbisesiz nasıl bir canavar olduğunu. Tecrübeleriyle kayıp bilgiler arasına katılıp giderken arkalarında altın değerinde yalanlar bırakıyorlar. Cahiller görmüyorlar hayatın neşesini, kendilerine fani eğlenceler arıyorlar. Ve acı vermeden kavuştukları bir eğlenceleri de yok (Kara, 2015, s.22).

*Doğuya Hüznün Turları*’nda hüznün, edilgen bir çağrışımla değil bütünüyle etken, sahibine güç ve cesaret veren bir anlamda ele alınır. Hüznün sahibi, bütün dertlerin kendine ayan olduğu düzeye ulaşabilen yegâne insandır. İşte bu düzeyde o, kendine acımayı bırakıp varlığa acımaya başlar (Kara, 2015, s.38). O kadar güçlü ve güvende duyumsar ki “kenarda/ durduğum yerden bağırıyorum/ hepimizi birden sevebilirim/ öyle güçlüyüm (Kara, 2015, s.40) diye seslenir. Hüznün, sözlük anlamının tersine “iç sıkıntısı değil, dış sıkıntısıdır” (Kara, 2015, s.39). Bu nedenle, her ne kadar şair kitapta bireysel kaçışını anlatıyor olsa da, gerçekte, kendi örneği üzerinden yaşamı ele geçiren ve bütün insanları ilgilendiren temel sorunları dile getirmektedir.

Doğuya ulaşarak güvenli bir alana kavuşan kaçak, sürekli üşür, çünkü hüznün kendisi soğuk yüzlüdür (Kara, 2015, s.51). Olur olmaz zamanlarda insanın göğsüne çöker ve verdiği acıyla onun nefes aldığını fark etmesini sağlar (Kara, 2015, s.53). Bir anlamda, bilincin ve uyanık olmanın hem nedeni hem sonucudur; insanın yaşadığını anlamasının bir tür sağlamasıdır. Kara, "Kaçağın Hikâyesi"ne alt başlık olarak seçtiği "Yeniden Üşüebilmek için Fırsat ve Öneriler"de, hüznü iç içe geçen bilince soğuk üzerinden göndermeyi şöyle yapar:

Soğuk durmaksızın yürümektir. Durmaya beklemeye aman zaman vermeyen. Yürüyüşün birçok anlamından bir manada en önemlisi. [...] Geçtiği yerler bir rüyaya dönüşünce rüya gerçeğin yerini neden almasındı. Yürümek başlıca maharetidir hayatın. Yürümek nefes alışıdır kaçığın (Kara, 2015, s.51).

Kaçak, tek başına da kalsa hüznü kuşanıp hiç durmadan yürüyecektir, çünkü "yürüyüş/ tanrıya selamımızdır bizim (Kara, 2015, s.88). "Nihai Kaçış Planı"nda anlatıldığı üzere, sıfır plan sıfır hata anlayışıyla çıkılan bu yolda, yolcunun geride bırakamayacağı ya da yanında götürmeyeceği hiçbir şeyi olmayacaktır (Kara, 2015, s.99). On maddelik planda yetişkin aklı görülmez; daha çok bir oyundan söz edilir gibidir. Bu nedenle ilk göze çarpan, plandaki çocuksuluktur. Yoldaki olası sorunlar düşünülmemiş, onlara dair hiçbir önlem alınmamıştır. Bu, hesaplar dünyası Batıdan kaçan şair için tutarlı bir tavrıdır. Gerçekte, ortada bir plan bile yoktur. Çünkü maddelerin hepsi yolcuların kendileriyle ilgilidir; dışkın değil içkindirler. Önünü ardını hesap etmeyen bu çocuk ruhu tam olarak hüznü örtüşen bir şeydir. Zira hüznün, aynı zamanda, saflığın lekelendiği yaşam karşısında ortaya çıkan derin hissiyattır. Şair, bu duyguyla çocukluğunda, dünya ile yaşam arasında ilk bağları kurmaya başladığında tanışmıştır. O zamandan beri hüznün onu hiç terk etmemiştir: “hüznün/ annesini ben sanan çocuk/ halbuki birlikte büyüdük” (Kara, 2015, s.166).

*Doğuya Hüznün Turları*’nda Kara, bizlere hüznünden çocukluğa, çocukluktan hayrete ve hayretten saf akla uzanan bir çizgi sunar. Doğu, dünyaya her bakışında sürekli şaşkınlık yaşayan bir çocuğun katıksızlığını taşır. Oranın sakinleri hüznü kuşanmış saf akıl sahipleridir. Saf akıl, bir anlamda çocuk aklıdır; riyakârlık ve ikiyüzlülük bilmez. Çevresine her bakışında yeni şeyler öğrenir. Ancak her öğrendiğinin bilgi, her bilginin ise bilmek olmadığının farkındadır. Kara, “Hüznün Söylencesi”nde saf akıldan söz ederken kavrama bir dipnot düşme gereği duyar ve bu akla yüklediği anlamı bir de şöyle



açıklar: “Bu terkihi ‘ham akıl’ manasıyla almamız en doğrusudur. Varsa, olabilirse ‘ümme akıl’ da bu olabilir ancak. Hep yaşamamız gereken o hayret için” (2015, s.12).

Kara'nın şiirlerinde, saf akıl sahibi, sürekli yürümeyi tercih eder. Her adımında kendini şaşırtacak şeylere tanık olur ve hep hayret makamındadır. ‘Kompozisyon Öğretileri’nde anlatılan bütün yolların gözcüsü “kalın kafalı gerçek” ile (Kara, 2015, s.161) asla uzlaşmaz. Sözü edilen gerçek, yetişkin aklından başkası değildir. Ne ki bu akıl her şeyi gözlemleyip deneyimlemekle birlikte asıl görmesi gerekenleri, önünden gelip geçen ‘ateş hırsızları’ni göremez. Onlarla arasında bunu yapabileceği bir mesafe bırakamayacak kadar işin içindedir. Oysa saf akıl, bunların hepsinin ayırındadır. Mevcut aklın herhangi bir sonuca ulaşamayacağını bilir. Ancak bu rolü kendisinin oynayabileceğini iddia etmez. Modern bilinç yaşama dair hiçbir bilinmezlik bırakmamacasına bilgiye gömülmüş, deyim yerindeyse, bilgiyle amel ederken saf akıl geçmişin bilmecelemlerle örülü imgelemine açılır ve yaşamın sunduklarını çözmeye çalışır.

*Doğuya Hüzün Turları*’nda kaçağın bütün arzusu, doğduğunda olduğu gibi, yaşarken de fitrat üzere olmak ve ömrünü ardında dünyalık hiçbir şey bırakmadan tamamlamaktır. Bu, hiç kuşkusuz, Tanrı merkezli bir inancın yansımasıdır. O nedenle, saf akıl geçici olanı ve bütünü anlamada yetersiz kaldığında elinde olanı unutmaya ayarlıdır. Bildiklerinin ve bulduklarının sahibi olarak asla kendisini görmez. Acziyetinin bilincinde olduğundan Tanrıcilik oynamaz. “Neyi Bulduğunu Unut”ta şair bu sarsıcı gerçeği hatırlatır:

Unut, çünkü sen de yalan olursun bir gün. Neyi buldunsa, bulduğun bildiğin bir şeyden başkası olmayacak. Bildiğin bir şeyi bulmanın ayıbıyla yetin de uzak dur çığırkanlıktan. Seslerini keşfeden bebekler gibi bağırp durma. Neyi bulduğunu unut. Çünkü bir hazinedir bulduğun muhakkak. Unut ki sahibi kim belli olsun. Unut ki ömrün hazine bekçiliği ile geçmesin. Unut ki adın yağmacıya, adın haine çıkmasın. Şimdi neyi bulduysak kaybettik demektir (Kara, 2015, s.150).

Açıkça anlaşılacağı üzere, Kara'nın sözünü ettiği unutmak, bellek yitimi anlamına gelmez. İnsanları bilinçten yoksun bırakmak için izlek ve siyaset geliştiren ve ürettiği bilgi ile ötekine sahip olmayı amaçlayan Batının tersine Doğu, hatırdaki tutmak ile sahip olmak arasındaki bağı tümüyle kopartır. Şair, hem insanın bulduğu şey üzerinde hak iddia etmesine karşı çıkararak onun geçiciliğine vurgu yapar hem de bulduğunun ve bildiğinin ötesinde bir bilgi ve dünya olduğunu anlatmak ister. Böylece bütünü yanında ‘hiç’ sayılabilecek kırıntıya yönelen kişinin gülünç durumuna işaret eder. Tanrı'nın karşısında yerinin ve sınırlarının farkında olan Doğulu böyle bir hataya düşmez.

## **Sonuç**

*Doğuya Hüzün Turları*’nda Mim Kara, dünyayı Batılı ve Doğulu öncelleri gibi ikiye bölerken Doğu-Batı kavramlarına kendine özgü anlamlar yükler. Onun konuya bakışı, ne ideolojik bir kategori olan oryantalizmin ve hazırlayıcısı olduğu sömürgeciliğin Doğu-Batı tanımlamasına ne de sözü edilen sömürü sürecine karşı direniş gösteren Doğulu aydınların Batıya yönelik tepkisel tavırlarına benzer. Doğu üzerinde hak iddia eden ve kendisini ötekenden üstün gören Batı da başına gelenlerden ötürü sömüreni suçlayan Doğulu aydınlar da bu ayırıştırma mekân üzerinden yapar. Oysa Kara'nın şiirlerinde dünya yönleri pay edilmez, tersine yönler dünyanın tamamına pay edilir. Dünya bütünüyle Batının egemenliğinde olduğundan yönler işlevlerini yitirmiş, mekânsal sınırlar tümüyle ortadan kalkmıştır. Başka bir deyişle, şairin konuya ilişkin sınıflandırması coğrafya üzerinden değil yaşama bakış ve seçimler ekseninde gelişir. Dolayısıyla fiziki dünyanın belirgin sınırları, onun zihinsel dünyasında bulanıklaşır; geçişken bir hal alarak gri alanlara olanak verir. Zaten Doğu-Batı karşıtlığı üzerinden biçimlenen kitapta asıl eleştiri Batının düşünsel ve özvarlıksal alışkanlıklarının tutkulu bir düşmanı gibi konuşan, fakat pratikte bu alışkanlıkların en tutkulu taraftarı olanlarıdır.

*Doğuya Hüzün Turları*’nda Doğunun koordinatları hem kendisiyle hem de Batının ne olduğu ile yakından ilişkilidir. Batı kurgununun, bilginin ve makul aklın egemenliğinde, bilincin ve belleğin tutsaklaştırıldığı bir düzleme işaret eder. Buna göre, makul akıl, bilgiyi kutsallaştırırken bilgi elde ettiği bulgularla makul aklı besler; böylece birbirlerini üretirler. Buna koşut olarak, Kara'nın eserinde bilginin güçten devşirdiği sultanlığınının, makul aklın hakikatın önüne geçmesinin eleştirisini bu iki unsurun

birbirleriyle olan kuvvetli bağı kullanarak yaptığı söylenebilir. Kara, bilginin sömürgeci ve dayatmacı bir şekilde sunulmasının yanısıra, makul aklın da sorgulamadan uzak, ilkesiz ve ötekileştirici özelliklerin vurgular. Kara, Batının makul akıl ile oluşturduğu sorumluluk bilmez, konformist ve ziyadesiyle faydacı tutuma ağır bir eleştiri getirir. Bu yüzden Mim Kara'nın şiirlerinde, Batı insanı, sebeplerini yitiren insanlardır; mutluluğu görsellik üstüne kurarlar ve içtensizliğin, zaafların, ayartmaların, yönlendirmelerin ve kurguların baskın olduğu bir geçiciliğe tutsaktırlar.

Kara, fitratı kirleten bu yozlaşmadan kurtuluşun yegâne adresi Doğuya kaçmaktadır. Batının makul aklı, düşünsel bir duruşa, bilişsel bir uyanıklığa ve kavrayışa işaret eden Doğuda yerini hüzne ve teslimiyete bırakır. Doğu, şairin hüznü gördüğü her yerdir; Doğu-Batı sınırı ise, insanın aklını ve daha çok aklının anlamını yitirdiği yerden başlar. Kara'nın yolculuğunda hüznün, onun yol göstericisi, verili ve kurgulu akılla anlaşılamayacak saf aklıdır. Sonuç olarak, *Doğuya Hüzün Turları*'nda Doğunun ve Batının koordinatları şöyle verilebilir: Doğu=hüznün=saf akıl, Batı=(bilimsel) bilgi=makul akıl.

## Kaynakça

- Arslan, N. (2007). *Türk romanının oluşumu*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Dirlik, A. (2010). *Postkolonyal aura: Küresel kapitalizm çağında üçüncü eleştirisi*. (G. Doğduaslan, Çev.). (2.bs.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Fanon, F. (1967). *Black skin, White masks*. (C. L. Markmann, Trans.). New York: Grove Press.
- Febvre, L. (1995). *Rönesans insanı*. (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hakkıoğlu, M. (2016). Bir kaçış öyküsü: Mim Kara'nın Doğuya hüznün turları. *Mavi Atlas Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7: 181-190. (Erişim: <http://dergipark.gov.tr/gumusmaviatlas/issue/28510/297450,01/04/2017>)
- Hentsch, T. (1996). *Hayali Doğu Batı'nın Akdenizli Doğu'ya politik bakışı*. (A. Bora, Çev.). İstanbul: Metis Kitap.
- Hourani, A. (1991). *Islam in European thought*. Cambridge: Cambridge University.
- Irwin, R. (2008). *Oryantalistler ve düşmanları*. (B. Tırnakçı, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kara, M. (2015). *Doğuya hüznün turları*. İstanbul: Barbar Kitap.
- Karataş, T. (2014). *Yunus divanı*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Meriç, C. (1999). *Sosyoloji notları ve konferanslar*. (5. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: KubbealtıLugatı.
- Parla, J. (2002). *Babalar ve oğullar/tanzimat romanının epistemolojik temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Said, E. (2000). *Haberlerin ağında İslam*. (A. Alatl, Çev.). Babil Yayınları: İstanbul.
- Said, E. (2006). *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark anlayışları*. (B. Ülner, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Süphandağı, İ. (2004). *Batı ve İslam arasında*. İstanbul: Gaye Kitap.
- Parlatır, İ. (1998). *Türkçe sözlük*. (10. bs.). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi*. (2007). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Toven, M.B. (2004). *Yeni Türkçe lügat*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Walia, S. (2004). *Edward Said ve tarih yazımı*. (G. Koca, Çev.). İstanbul: Everest.